

Προμηθέας Δεσμώτης του Αισχύλου: επίκαιρος όσο ποτέ !

Σάββας Μπακιρτζόγλου, ψυχολόγος-ψυχαναλυτής

Ο Δίας είναι τύραννος μεθυσμένος από την εξουσία, σκληρός και άκαμπτος δυνάστης και κριτής, όπως κάθε νέος αφέντης. Σε μια διαμάχη μαζί του ο Προμηθέας, ένας παντοδύναμος αγαθοποιός, απήφησε την οργή του, έκλεψε τη Φωτιά του Κεραυνού από τον Ουρανό και μαζί μ'αυτήν το αλφάβητο και τους αριθμούς, και τα πρόσφερε στους ανθρώπους δίνοντάς τους την ευκαιρία να εξανθρωπιστούν και να εκπολιτιστούν, προωθώντας το εγχείρημα μιας ανθρωπολογικής μετάλλαξης (Νικολαΐδης 1994).

Υπερθεματίζεται μεταξύ άλλων ο ολοσχερής διαχωρισμός της Εξουσίας από κάθε ηθική ή δικαιοσύνη, η καταγγελία της συγγνότητας των κυβερνόντων που συνθλίβουν ό, τι τους αντιστέκεται. Σχετικά ο Περικλής απευθυνόμενος στους Αθηναίους λέει: «μην ξεχνάτε ότι κατέχετε την ηγεμονία ως Τυραννία, δηλαδή ως εξουσία που κατακτήθηκε μέσω της βίας και ότι μπορεί να είναι εύκολο να γίνει κανείς τύραννος, είναι όμως δύσκολο να εγκαταλείπει αυτή την εξουσία ατιμωρητί». Η ιστορία, δυστυχώς, δεν το αποδεικνύει αυτό πάντοτε...

Στον Προμηθέα ο Ήφαιστος (στ. 35) περιγράφει αυτή τη φύση της Εξουσίας, και ειδικότερα της νεοπαγούς: «άπας τραχύς όσης αν νέον κράτη, όλοι όσοι ανέβηκαν πρόσφατα στην εξουσία, όσοι μόλις κατέλαβαν την εξουσία, είναι σκληροί, ανελέητοι». Είναι άρχοντες που μοιάζουν «χτισμένοι» απευθείας μέσα από τους παλιούς χθόνιους και αρχαϊκούς μηχανισμούς που προέρχονταν από τη μητρική εξουσία, «στο Όνομα της Μητρός» (πάσης φύσεως διχασμοί, άσκηση σαγήνης, μεροληψία, κουτοπονηριά, αντεκδίκηση, καχυποψία, μνησικακία, μισαλλοδοξία...). Διαπράττουν Ύβρη διασπώντας τα όρια, υπερβαίνοντας μια ορισμένη ισορροπία δυνάμεων κοσμικών, κοινωνικών ή ψυχικών, καταργώντας εν τέλει την καθεστηκυία τάξη. Απέχουν παρασάγγας-και αυτό είναι το δράμα τους- από την αντρίκια και ντόμπρα πατριαρχία, την εγκατάσταση του ήπιου και Δίκαιου Πατρικού Νόμου, το θρίαμβο του πνεύματος και της σκέψης, την καταγγελία της αυθαιρεσίας, τη συμμαχία, το συμβιβασμό και την τελική συμφιλίωση.

Πριν να τους δοθούν τα αγαθά από τον Προμηθέα, οι άνθρωποι τελούσαν υπό καθεστώς α-γνωσίας, ήταν επομένως προβλέψιμοι με τους κρατούντες να κατισχύουν επ'αυτών ελέγχοντας απόλυτα το μέλλον τους. Ελάχιστα έργα τέχνης φτάνουν να πιστοποιούν σε ποιο βαθμό η Εξουσία τρέμει τη Γνώση και την πνευματική ανάταση των ανθρώπων, όσο προφητικά αναδεικνύεται στην Αισχύλεια Τραγωδία: όποιος κρατά την Παιδεία μιας χώρας, κρατά και το μέλλον της. Στα καθ'ημάς η τερατογένεση της παραπαιδείας στοχεύουσα απευθείας στην κατεδάφιση του οργάνου της (κριτικής) σκέψης, εγκληματεί κατάφωρα καταστέλλοντας την ενορμητικότητα των εκκολλαπτόμενων και εύθραυστων

οργανισμών, εξωθώντας ενίοτε τα πράγματα μέχρι το μαρασμό του νου. Η επιθυμία διαγράφεται, το υποκείμενο ακρωτηριάζεται, παγοποιείται, δεν «ανασαίνει», το συναίσθημα εγκυστώνεται και μαζί μ'αυτό η φαντασία. Είναι ένα «τσιμεντάρισμα» του ψυχοσωματικού του περιγράμματος, οι δε συνέπειες δραματικές. Πρόκειται για παιδιά που φτάνουν συχνά να θυσιάζονται, στο όνομα μίας «ψευδο-ιδεολογίας» η οποία τους επιβάλλεται «για το καλό τους», και την οποία άκριτα και απερίσκεπτα υπηρετούν, αφοσιώνονται ολοκληρωτικά σ' αυτήν και, υποταγμένα αλογόκριτα στο «ιδεώδες» της, καταλήγουν να επιτελούν τα στυγερότερα ανοσιουργήματα εναντίον της ανθρωπότητας (αν τελικά δεν στρέψουν την οργή κατά του ίδιου του Εγώ τους). Η προβληματική του ναζισμού (κάθε μορφής!), της τρομοκρατίας απ'όπου και αν προέρχεται, η αύξηση κοινωνικών εκτροπών κομματικού, ρατσιστικού και φυλετικού τύπου μας επιδαψιλεύουν με πληθώρα ζοφερών παραδειγμάτων.

Πρόγραμμα Επέκεινα-Ψυχαναλυτική Πράξη